

Примите, Госпођо, увјерење о поштовању са којим имам част бити

Вашег Височанства
врло понизни и врло покорни
слуга“.

(Концепт без потписа)¹³⁾

Изложили смо овај догађај на основу података којима располажемо, а који, очевидно, нијесу потпуни. Даља истраживања, а нарочито сва прикупљена кнегињина преписка са разним лицима, баћиће више свјетлости на ово питање као и на друга која су у вези са њом.

Потребно је на крају напоменути да ове размирице о којима смо говорили нијесу прелазиле уске породичне оквири нити су имале тежих посљедица. Одлазећи тада из Црне Горе, кнегиња је није дефинитивно напустила нити је с њом била прекинула све везе. Она је и после тога долазила на Цетиње, била је ту предмет посебне пажње и учествовала је у дворском животу који се и даље развијао. Она је на Цетињу и сахрањена, искрено ожалена, поред књаза Данила и њихове ћерке Олге. То друго поглавље њеног живота и рада такође је занимљиво, али ми о њему овдје нећемо говорити, јер то прелази оквир овог написа.

Др Андрија Лаиновић

БАРСКИ МАСЛИЊАЦИ XIV ВИЈЕКА

Барски маслињаци помињу се 1333 године, у најстаријим сачуваним судско-нотарским књигама которским, у тестаменту пресвитера Марка Станополи, свештеника цркве св. Марије у Бару (presbiter Marcus Stanopoli, clericus sancte Marie de Antibaro). Станополи се разболио у Котору и написао тестамент 9 фебруара 1333. Завјештао је своје синовцу Марину: половину винограда и маслина у Мрчалету (medietate vinee mee et olivarum de Mercaleto), а другу половину продао му је за 250 перпера, од којих је примио 100 перпера. Завјештао му је и 3 муљаче за маслине, двије у дашчари а једну у кући (et torcularia duo in parlaro et torcular quod est in domo). Оставио му је и кућу са свим припадностима, која се налазила поред куће Богда Гридуси.

Својој синовци Мари и њеним синовима завјештао је маслине (olivas) код цркве св. Фелиција, некадашњи посјед Андрије Мандрери.

¹³⁾ Поменути Архив.

Клерицима цркве св. Марије оставио је кућу поред њихове, с обавезом да сваке недјеље служе службу у славу св. Марије, да кућу не смију отуђити и да је може, ако хоће, држати његов синовац Марин све до смрти, али да им плаћа 30 гроша годишње. Цркви св. Фелација оставио је њиву у Фрашенати, поред њиве цркве св. Тројице.

Од 150 перпера које је синовац Марин дужан платити за другу половину винограда и маслина завјештао је за радове у цркви св. Марије 50 перпера, остало (по неколико перпера): презвитерима и клерицима цркве св. Марије, клерицима цркве св. Ђорђа, цркве св. Петра и цркве св. Илије, малој браћи, фра Чамуну, свештенику Андрији Првошцу, синовци Мари, сестри Мари, Доми, кћери Мариној, сину Петра Аполози, некој Драгослави и пописаним сиромасима. Извршиоци његове опорукe били су: презвитер Андрија Балет, Дабро Гридуси синовац Марин (I—2, 62).

Други помен о барским маслинама у которским писаним споменицима потиче из 1397. У фебруару те године склопљен је брачно-миразни уговор између Сеје, удове Јакоба Милани из Парме, бившег нотара Которске општине, и Гаврила Михаилова Вракјена, которског властелина, који узима за жену Алегрину, кћер Сеје и покојног Јакова. Са својим сином Павлом (из првог брака), Сеја даје у мираз својој кћери и зету: 1) у новцу 800 перпера који се израђују у Котору *qua ad presentis in Catharo fiunt*); 2) кућу у Бару, у предјелу Куршети (*Curseti*); 3) једно пјесковито поље (*caprum unum de sabro?*) и два поља у предјелу цркве св. Александра, са четири ораха; 4) ограду маслина у Царевом Долу (данас Царевићи?), поред посједа Мира Орсагова (*ogradam unam ollivarum in Cesaredo*); 5) другу ограду маслина у предјелу Шпиноје, поред имања неког Томе (*item ogradam de olivis in contrata Spinoi*); 6) два врта, од којих један у предјелу цркве св. Димитрија; 7) трећу ограду маслина у предјелу Стригод (*unam ogradam ollivarum in contrata de Strigod*), која се, као и остали маслињаци и поља, налази у околини Бара (*in districtu Antibari*).

Поред ових имања у Бару, у граду и околини, који су припадали оцу Алегрине, Сеја је дала кћери у мираз: кућу у Котору, коју је добила у насљеђе од свога оца, Русина Доброва (де Бене), а налазила се код цркве св. Марије на ријечи, изнад куће Никше Ганчола, испод куће Трифуна Андјела, између улице и курије цркве св. Катарине, као и један пар свилених хаљина, подашвених мускатом, са сребрним позлаћеним пуцадима, и двије дионице земље у Грбљу, у ждријебу Петра Владова. Гаврило се обавезао да ће платити Никши 170 перпера которских, задужених на добијено миразно имање у Бару. Уговор је потписан пред судијом Николом Болицом и аудитором Марком Драгом (II, 1401—2).

Истога дана, Сеја и њен син Павле, син пок. Филипа из Осима, бившег которског нотара (*nos Seia, uxor quondam Jacobi Millani de Parma, olim notarii et cancelarii Communitatis Cathari, et Paulus fillius meus et fillius quondam Filipi de Auximo, olim notarii. . . Cathari*), дали су Гаврилу Вракјену два комада земље у предјелу Тивта, изнад винограда и земље Павла Буће, од чијег прихода има се давати десетина цркви св. Луке у Котору (II, 403).

Сјутрадан, Сеја и Павле издали су признаницу своме зету Гаврилу да му дугују 200 перпера которских, остатак мираза Алегрине, с обавезом да га подмире током пет година (II, 403).

У једном документу од 1 јула 1396 наишли смо на препис нотарске исправе од 20 септембра 1373 коју је писао тадашњи которски нотар Јакобо из Парме (*ego Jacobus quondam Ambrosii de Milano de Parma*), муж поменуте Сеје. То је признаница Прибоја Бакојева на 600 златних дуката које је примио од Марина Премути, озваничена од Дамјана Болице, тадашњег судије, и Николе Загури, аудитора (II, 322).

Из наведених података може се закључити: 1) да је которски нотар Јакобо из Парме имао са Сејом само кћер Алегрину, која је наслиједила његова добра у Бару и добила их у мираз; да је Сејин син Павле био из њеног првог брака, са Филипом (Ђентулацијевим) из Осима, за којег знамо да је био которски нотар за владавине цара Уроша (Филипо Матејев из Осима био је которски нотар и наставник средње школе за владавине Дечанског и краља Душана). Изгледа да је Јакобо из Парме живио дуже времена у Бару, вјероватно као нотар, гдје је стекао лијепо имање, које је удајом његове кћери прешло у посјед которске породице Вракјен.

С правом се може претпостављати: да је наш стари Бар у XIV вијеку био богат маслинама, јер се на имању само једног власника помињу три маслињака.

Р. Ковијанић

ЈЕДАН ПОМЕН МАСЛИНА У БОКИ (1431)

Маслине у Боки помињу се у тестаменту Јелуше Буће, кћер Луке Болице, удове сѐр Трифуна Бућова Буће (праунука Трифуна Буће, познатог дипломате краља Милутина и Дечанског). Тестамент је писао которски нотар Ђовани Лукса децембра 1431, у присуству судије Базилија Маринова Бизанти, а отворен је и објављен јануара 1432, у присуству которског кнеза и двојице судија (трећи судија, Павле Бућов Бућа, није био присутан); од многих присутних грађана помињу се Лауренције Михаилов Бућа и Михаило Пелегринина.

Јелуша је завјештала своме сестрићу Јакши, сину Луке Јакова Пасквали: земљу и виноград у предјелу цркве св. Сте-